

ርእሳን አበው

አሥሩ አበው የሚባሉት የኖሩበት ዕድሜ

፩. አዳም	912
፪. ሴት	930
፫. ሄኖስ	905
፬. ቃይናን	910
፭. መካከኤክ	895
፮. ያሬድ	962
፯. ሄኖክ	365
፰. ማቴባካ	969
፱. ካሚሕ	717
፲. ዋሳ	950

ናቸው።

፩. አዳም የፍጥረት ሁኩ መጀመሪያ ነው። የሰሙ ትርጉም

ሀ. ምን ያምር ማከት ነው።

ከ. ምጥን ፍጥረት ማከት ነው።

ሐ. “አምድር ዘተሠገወ” ከመሬት ሥጋ የሆነ ማከት ነው። የሚሰቱ ሰም ሔዋን ሲሆን ትርጉሙም “የሕያዋን ሁኩ አናት” እንድም “ሕይወቱ ነሽ” ማከት ነው።

“ወገብሮ እግዚአብሔር ከሰብእ አመሬተ ምድር”

“እግዚአብሔር አምካክም ሰውን ከምድር
አፈር አበጀው” ዘፍ. ፪፡፮ (2፡7)

“ወስመየ አዳም ሰማ ከብእሲቱ ሐዋን እስመ
ይእቲ እሞሙ ከሕያዋን”

“አዳምም ከሚሰቱ ሐዋን ብኩ ሰም አወጣ።
የሕያዋን ሁኩ እናት ናትና” ዘፍ. ፫፡፳ (3፡
20)

፪. ሴት ቃየክ አቤክን ከገደከው በኋላ አዳምና ሐዋን
የወከዱት ክጅ ነው። የሰሙ ትርጉም ምትክ ማከት ነው።
የአቤክ ምትክ ነውና። ሴትም እዙራንን እገባ ሄኖስን ወከዱ።
ዘፍ. ፭፡፫ (5፡3) ኩፋኬ ፭፡፲፫-፲፮ (5፡13-17)

፫. ሄኖስ ሄኖስ ከአዳም ሦስተኛ ትውክድ ነው። ሄኖስ
ማከት ጣዕም ኑዛዜ፣ መሠረት፣ መዓላ ማከት ነው። የሚሰቱ
ሰም ኖላም ነው። ቃይናን የተወከደው ከእሷ ነው።

“ወወከዶ ከቃይናን” ቃይናንንም ወከደ ዘፍ. ፭፡፱ (5፡
9)፣ ኩፋኬ ፭፡፲፱ (5፡19)

፬. ቃይናን፡- ቃይናን እራተኛ ትውክድ ነው። ቃይናን
ማከት ጥሪት፣ ተጋብእ (ሀብትን መሰብሰብ) ማከት ነው።
ቃይናን ሙእኪኪትን እገባ የመጀመሪያ ክጃቸውንም
መካከሌክ አኩት። ዘፍ. ፪፡፲፪ (2፡12)፣ ኩፋኬ ፭፡፳ (5፡
20)

፭. መካከሌክ፡- አምስተኛ ትውክድ ሲሆን መካከሌክ
ማከት ትርጉሙ “ሰብሐተ እግዚአብሔር፣ መክላክ
እግዚአብሔር (የእግዚአብሔር ምስጋና የእግዚአብሔር
መክላክ) ማከት ነው። የሚሰቱ ሰም ዲና ይባላል።

ዘፍ. ፭፡፲፭ (5፡15)፣ ኩፋኬ ፭፡፳፩ (5፡21)

፮. ያሬድ ከአዳም ስድስተኛ ትውክድ ነው። የሰሙ
ትርጉም ርደት (መውረድ) ማከት ነው። ምክንያቱም የሴት

፪፻፳፱ ከደብር ቅዱስ የወረዱት በእሱ ዘመን ነበር። ሚሰቱም የአባቱ እጎት (የእክሱቱ) የራፋየል ከጅ ባረካ ትባል ነበር። ሄኖክ የእነሱ ከጅ ነው። ዘፍ. ፭፡፲፱ (5፡18)፤ ኩፋኤ. ፭፡፳፱ (5፡22)

፳. ሄኖክ ሰባተኛ ትውከድ ነው። ሄኖክ ማከት ሐዲስ ተሐድሶ ማከት ነው። ሚሰቱ እድረ ትባካከት። የአባቱ እጎት የእክሱቱ ከጅ ናት አባቱ ያሬድ ይባላል። የመጀመሪያ ከጃቸው ማቲሳካ ነው። ከመጀመሪያ ጊዜ መጽሐፍን የጻፈ ሄኖክ ነው ይህም መጽሐፍ ትንቢትን፣ በሱባዔ የሚቆጠሩ ቁጥሮችን፣ የዘመናችንም ቀን፣ የፀሐይን የጨረቃንና የከዋክብትን ነገር፣ የተደረገውንና ገና የሚደረገውን ፍርድ ኬኞችንም በመጽሐፍ ገልጾ ተናግሯል፤ ጽፏል። ይህም መጽሐፍ በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተክርስቲያን ብቻ የቀኖና መጽሐፍ ሆኖ ያገኘባል። ኬኞች እገሮች እንኳን የቀኖና መጽሐፍ ኪያደርጉት ቀርቶ መጽሐፉም የካቸውም። ያወቁት ከእኛ ተገክብጦ ሰከሄደ ነው። እሁን ግን በምርምር ተቆፍሮ ከኩምራን ተገኝቷል። መጽሐፍ ቅዱስ እንደሚነግረን ሄኖክ አካሄዱ ሁኩ በእግዚአብሔር ሕግ በመመራት ሰከነበር በዚህ ምድር ካይ ሞትን ሳይቀምስ እግዚአብሔር ወሰዶታል።

“ሄኖክ አካሄዱን ከእግዚአብሔር ጋር ሰካደረገ ለከተገንም እግዚአብሔር ወሰዶታልና” ዘፍ. ፭፡፳፱ (5፡24)፤ ዕብ. ፲፩፡፭ (11፡5)

“እርሱ ለሰቀድሞ ምስክርን ጻፈ” ኩፋኤ ፭፡፳፱ (5፡24)

“ከእዳም ጀምሮ ሰባተኛ የሆነ ሄኖክ እነሆ ጌታ በሁኩ ካይ እንዲፈርድ ... ከአእካፍ ቅዱሳኑ ጋር መጥቶአል ብኩ ከእነዚህ ደግሞ ትንቢት ተናገረ።” ይዮዳ ቀርጿ፡ ፲፱-፲፯ (1፡14፡16)

፳፱. ማቲሳካ በትውከዱ ሰምንተኛ የሆነው ማቲሳካ ከሁኩ በካይ ረጅም እድሜ የኖረ ነው። የሰሙ ትርጉም “ሞት

ተፈናዊ” ሞት ተካኪ ማከት ነው። ማቲሳካ የከበረ ታካቅ ነቢይ ነው ከኖሳ መርከብ እንዲሠራ የእግዚአብሔርን ነገር ሁኩ ከፈጽቼ ነግሯቸዋል። የሚሰቱ ሰም እድና ይባካል። ይህችውም የአባቱ እጎት (አከሰት) ክጅ ናት። አባቷ ሊይዝራኤል ነው። ካሜህ የመጀመሪያ ክጃቸው ነው። ዘፍ. ፳፡፳፭ (5፡25) ፣ ኩፋኬ ፳፡፴፱ (5፡34)

፱. ካሜህ ይህ ዘጠነኛ ትውክድ ነው። ካሜህ ማከት “ከምንት ኪተ ዕረፍት” “ከእኔ ዕረፍት ከምን” እንደማከት ነው። ሚሰቱ ቤተኖሰ ትባካከች። ይህችም የአባቱ እጎት የአከሰቱ ክጅ ናት አባቷ በራኪኤም ነው። የበኩር ክጃቸው ኖሳ ነው። ዘፍ. ፳፡፳፰ (5፡28) ፣ ኩፋኬ ፳፡፴፯ (5፡36) ።

፲. ኖሳ ለሥረኛው አባት ኖሳ ነው። ኖሳ ማከት ዕረፍት ትፍሥሕት፣ ተረፍ ማከት ነው።

ዕረፍት፡- ከሥራዬ ሁኩ የሚያሳርፈኝ እንድም ከኃጢአት

ትፍሥሕት፡- ከኅዘኔ ሁኩ የሚያረጋጋኝ

ተረፍ፡- እግዚአብሔር ከረገማት ከፈረደባት ምድር የሚተርፍ ሰከሆነ ኖሳ ተባከ።

የሚሰቱ ሰም አምዛክ ይባካል። በኬካ ሰፍራ አሌስታማክ ይካታል። ከመምህራ ሐይክክ የሚኬም ሰምቻክሁ። እነሱም ሦስት ክጆችን ወከዱ ካም፣ ሴም፣ ያፌትን። የሰው ክጆች ኅጢአት በዝቶ የጥፋት ውኃ የሆነው በኖሳ ዘመን ነው። የተረፉትም ሰምንት ሰዎች ብቻ ናቸው። እነሱም ኖሳና ሚሰቱ ሦስቱ የኖሳ ክጆች ከሚሰቶቻቸው ጋር እንድ ካይ አራት ወንዶችና አራት ሴቶች ብቻ።

“ምስክርነታቸውን ከፈጸሙ በኋላ ከጥክቁ የሚወጣው አውሬ ይዋጋቸዋል ያሸንፋቸውማክ ይገድካቸውማክ። ዕብ. ፲፩፡፯ (11፡7)

“ብዙዎችም በመዳራታቸው ይከተኩለቸዋል በእነርሱም ጠንቅ የእውነት መንገድ ይሰደባል።

ገንዘብንም በመመንት በተፈጠረ ነገር ይረቡባችኋል፤ ፍርዳቸውም ከጥንት ጀምሮ እይዘገይም ጥፋታቸውም እያንቀካፋም። እግዚአብሔር ኃጢአትን ካደረጉ መካከት ሳይራራካቸው ወደ ገሃነም ጥኩ በጨካኝ ጉድጓድ ክፍርድ ኪጠበቁ እሳክፎ ከሰጣቸው ክቀደመውም ዓክም ሳይራራ ከኬኩት ሰባት ጋር ጽድቅን የሚሰብከውን ዓሳን እድሞ በኃጢአተኞች ዓክም ካይ የጥፋትን ውኃ ካወረደ” ጄጴጥጄ፤፭

“ስሙንም፡- እግዚአብሔር በረገማት ምድር ከተግባራችንና ከእጅ ሥራችን ይህ ያሳርፋል ሲክ ዓሳ ብኩ ጠራው” ዘፍ. 5፥29

“ጥቂቶች ማከት ሰምንት ነፍሰ በውኃ የዳኑበት መርከብ ሲዘጋጅ የእግዚአብሔር ትዕግሥት በዓሳ ዘመን በቀየ ጊዜ ቀድሞ እክታዘዙም” ጄጴጥፎስ ፫፥፳ (3፥20)

የዕድሜ ክሺህ ማነስ

የእሥሩን አበው ዕድሜ ሰንመክከት እንድ ሺ የሞካ የክም። አባታችን እዳምም የሞተው በዘጠኝ መቶ ሠካሳ ዓመቱ ነው። ምክንያቱም እግዚአብሔር እዳምን ትእዛዝ ሰጥቶት ነበር፡ ትእዛዙም መክካምንና ከፋን ከሚያሰታውቀው ዛፍ እንዳትበካ ከበካህ ግን የበካህ ቀን ትሞታከህ የሚክ ነበር።

“ወእምዕፅሰ ዘያርኢ ወያኬቡ ሠናየ ወእኩየ ኢትብካዕ እምኔሁ እሰመ በዕክተ ትበክዕ እምኔሁ ሞተ ትመውት”

“ከገነት ዛፍ ሁኩ ትበካከህ ነገር ግን መክካምንና ከፋን ከሚያሰታውቀው ዛፍ እትብካ፤ ከእርሱ በበካህ ቀን ሞትን ትሞታከህና” ዘፍ. ፪፡፲፯ 2፥17

እዳም አባታችንና ሐዋን እናታችን በምክረ ዲያብሎስ ተታከው፡ ትእዛዝ ሻሩ። ከገነትም ተባረሩ፤ እግዚአብሔር እምካከ እዳምን ከዔደን ገነት እሰወጥቶ ወደ ሕይወት ዛፍ የሚወሰደውን መንገድ ዘጋው ኪሩበክንና የምትገከባበጥ ሰይፋን በዔደን ገነት ምሥራቅ

እስቀመጡ። ዘፍ. ፫፡፳፱ (3፡24) ሞት ወደ ዓክም ገባ በሰው በኩክም መጣ። ጿቆሮ. ፲፭፡፳፩ (15፡21) ሰከዚህም እዳም በሞተ ሥጋ ሞተ ነፍስ በራሱ ካይ እመጣ በሥጋ ሞት ወደ መቃብር መውረድ በነፍስ ሞት ደግሞ ወደ ሲኦክ መውረድ የሰው ክጅ ዕጣ ሆነ።

ከካይ እንደተመከከትነው እዳም ከተፈረደበት በኋላ 930 ዓመት ቆይቶ ወክዶ ከብዶ ነው የሞተው። ከዚህም የተነሳ “>በበካህ ቀን ሞትን ትሞታከህ” ያከው የእምካክ ቃክ የተፈጸመ እይመስክም። እንዲህ ደግሞ እንዳንክ እግዚአብሔር “ቃክ ከእፌ በጽድቅ ወጥታከትና እትመከሰም” ኢሳ. ፵፭፡፳፫ (45፡23) ይካክና ምሥጢሩን እንረዳ።

በእኛ ዘንድ እንድ ሺህ ዓመት የተባከው በእግዚአብሔር ዘንድ እንደ እንድ ቀን ነው። ቅዱስ ዳዊት ይህንን ያውቃል እንዲህም ብኮ ተናገረ።

“ሺህ ዓመት በፊትህ እንዳከፈች እንደ ትካንት ቀን እንደ ኬኪትም ትጋት ነው” መዝ. ፹፡፱፱ (89፡4)

ኪቀ ሐዋርያት ቅዱስ ጴጥሮስም የእምካካችንን እመጣጥ የተወሰነ ቀንና ቁጥር እንዳከው በጻፈው መክላከቱ ሰከእቆጣጠሩ ይህን እንዳትረሱ ይከናዩ።

“እናንተ ግን ወዳጆች ሆይ በጌታ ዘንድ እንድ ቀን እንድ ሺህ ዓመት ሺህ ዓመትም እንደ እንድ ቀን እንደሆነ ይህን እንድ ነገር አትርሱ” ጴጥ. ፫፡፰ (3፡

8)

እንባቢዎች ማስተዋክ ያከብን ነገር በጌታ ዘንድ እንድ ቀን በእኛ እንደ እንድ ሺህ ዓመት፤ በእኛ እንድ ሺህ ዓመት በጌታ ዘንድ እንደ እንድ ቀን መሆኑን ነው። ከዚህ የመጽሐፍ ቅዱስ ቃክ የቤተክርስቲያናችንን ምሥጢር እንደምንረዳው አባታችን እዳም እንደ ክፁክ እግዚአብሔር ቃክ በተባከው ቀን ሞቷክ ማከት ነው። እንደውም በጌታ እንድ ቀን የተባከትው ከመፈጸም ሰባ (70) ዓመቶች ይቀሩት ነበር

ማከት ነው። የሞተው በዘጠኝ መቶ ሠካሳ (930) ዕድሜው ነበርና። በተከርሰቲያናችን ሀብቷ ብዙ ነው፤ በኬካ ዓክም በሚያታወቀው በእኛ ዘንድ ባከው በመጽሐፈ ኩፋኬ ኪቀ ነበያችን መሴ እንዲህ ብኩ ጽፎናል።

“... አዳም ሞተ። ከጆቹም ሁኩ በተፈጠረበት ምድር ቀበሩት፤ እርሱም እስቀድሞ በምድር ተቀበረ። ከሺህ ዓመታትም ሰባ ዓመትም አጎደክ ይህችውም በሰማይ ጽኑት እንደ እንዲት ቀን ነበረች። ከእርሱ በበካችሁበት ቀን ትሞታካችሁ ተብኩልክና ሰከዚህ ነገር ከፋ እውቀትን የሚያሳውቅ ዕፅን ሰከ በካ ተጻፈ በእርሰሞ ሞቷክና ሰከዚህ ነገር የእንዲቱን ቀን ዓመቶች አክጫረሰም።” ኩፋኬ ፳፡፫ (6፡3)

ኬካው የአዳም የመዳን ተሰፋ ስንመክከት ደግሞ እግዚአብሔር ከክጅ ክጁ ተወክዶ እንደሚያድነው ሲገክጽከት በቀክምንጦስ፣ በአከሲማሮስ፣ በአቡሻኸር በኬኩችም መጻሕፍት እንደተጻፈ እንዲህ ነበር ተሰፋ የሰጠው፡-

“በሐሙስ ዕክት ወበመንፈቃ ከዕክት እትወከድ እምወከተ ወከትከ ወእድኅከ ውስተ መርኅብከ ወእትበዘወከ በመሰቀክየ ወበሞትየ”

ይህንን ተሰፋ በዘፍጥረት ፫፡፲፭ (3፡15) አናገግዋለን። “በእንተና በሴቲቱ መካከል በዘርህና በዘርዋ ጠካትነትን እደርጋክሁ እርሱ ራሱን ይቀጠቅጣል እንተም ሰኮናውን ትቀጠቅጣክህ” በዚህ ቃል መሠረት ከጊዜው “እንተ” የተባከ አባብ ነው፤ ሴቲቱ ደግሞ ሐዋን ስትሆን ፍጹሙ ግን እንተ የተባከ ዲያብኩስ ሴቲቱ የተባከች ድንግል ማርያም ዘርዋ የተባከው ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ነው። ሰከዚህ በተቆጠረው ሱባዔ በተነገረው ትንቢት መሠረት የሕይወት ባከቤት መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከአመቤታችን ያከ ወንድ ዘር ከሴት ብቻ ተወክዶ እምስት ሺህ እምስት መቶ ዘመን ሲፈጸም አዳኑን። ከካይ በተመክከትነው የቁጥር ምሥጢር መሠረት ከእምስት ቀን ተኩል በኋላ ያከው እምስት ሺህ እምስት መቶ ዘመን ማከት ነው። እምስቱ ቀን

አምስት ሺህ ሲሆን ተኩክ የተባከው ደግሞ የሺህ አጋማሽ
አምስት መቶ ይሆናል። ስከዚህ በሰድስተኛው ሺህ
መዳናቶንን ሲገክጽ በኩቃሰ ወንጌክ እንዲህ አክ።

“በሰድስተኛው ወር መክለኩ ገብርኤክ ናዝሬት
ወደምትባክ ወደ ገኪካ ከተማ ከዳዊት ወገን ከሆነው
ዮሴፍ ከሚባክ ሰው ወደታጮች ወደ እንዲት ድንግክ
ከእግዚአብሔር ዘንድ ተካከ የድንግኪቱም ስም
ማርያም ነበረ።” ኩቃ . ፳፡፳፯ (1፡26)

የዚህ ቃክ የመጀመሪያ ምሥጢር ገብርኤክ መክለከ እክሳቤሞን
እንደምትወክድ ከዘካርያስ ካበሠረው ከሰድስት 6 ወር በኋላ ሲሆን
በሁከተኛና በሞናው ምሥጢር ግን በሰድስተኛው ወር የተባከው
በሰድስተኛው ሺህ የሚክ ትርጉምን በወንጌክ እንድምታችን
እናገኛክን።

“የዘመኑ ፍጹሜ በደረሰ ጊዜ እግዚአብሔር ከሴት
የተወከደውን ከሕግም ቦታች የተወከደውን ክጁን ካከ”
ገካ . ፱፡፱ (4፡4)

ስከዚህም እግዚአብሔር እንደተናገረ አዳም በበካ ቀን
በሥጋም በነፍሱም ሞተ። ሺህ ዓመትም ሳይሞካው ሞቶ ተቀበረ
ከዚያች ሰዓት ጀምሮ ምንም የጽድቅ ሥራ በእንዳንዶች ዘንድ
ቢገኝም ሥጋ ወደ መቃብር ነፍሱ ደግሞ ወደሲኦክ ይወርድ
ነበር። አምካካችን የዘመኑ ፍጹሜ ሲደርስ ከድንግክ ማርያም
ተወክዶ ሞትን በሞቱ ሽሮ ሲኦክን መዘበራት ነፍሳትንም አወጣ
ወደቀድሞ ቦታችንም መከሰን። ቅዱስ ሥጋውንና ከቡር ደሙን
ሰጥቶ ዘካከማዊ ሕይወት አደከን። ያሰጠባቸንን ገነት
ከፈተክን። ቅዱስ ኢፍሬም እንዲህ አክ “ከፈከን ንብካዕ አምዕፀ
ሕይወት” ከዕፀ ሕይወት እንበካ ዘንድ አደከን።

ወደ ቀድሞ ቦታችን የመከሰን ገነትንም የከፈተክን
አምካካችን ከብርና ምስጋና ክእርሱ ይሁን።

የዕድሜ መጠን

1ኛ . እግዚአብሔር አምካክ ሲፈጥረን ሕያው አድርጎ

ከዘካካም ነበረ የሰው ክጅ በገነት ሳሮ ሺ ዓመት ሲሞካው ልዩ ሕይወትን እየበካ እንደገና እየታደሰ አግዚአብሔር ባወቀ ወደ መንግሥተ ሰማያት ኪያሰገባን ነበረ።

2ኛ. አዳምና ሔዋን በበደኩ ጊዜ የዕድሜ ጣሪያ 999 ሆነ። ከካይ እንደተመከከትነው የበካህ ቀን ትሞታከህ በሚከው ቃክ መሠረት ሺ የሞካ የከም።

3ኛ. በሞላ ዘመን የሰው ክጅ ዕድሜ 120 ሆነ።

4ኛ. ቅዱስ ዳዊት እንደተነበየው የሰው ክጅ ዕድሜ 70ና 80 ከዚህ በካይ ድካም ነው ይካክ።

በገነት ያኩ ሦስቱ ዛፎች

1ኛ. ዕፀ ምግብ፡- የሰው ክጅ እንዲመገበው የተፈቀደከት

2ኛ. ዕፀ በከስ፡- እንዳይበኩ የተከከከው።

3ኛ. ዕፀ ሕይወት፡- ሺ ዓመት ቆይተው ተመግበው የሚታደሱበት

“እግዚአብሔር እምካኪም እዳምን ጠርቶ። ወደት ነህ እከው።” ዘፍ ፫፡፱ (3፡9)

“ወደ ሕይወት ዛፍ ከመድረስ ሥከጣን እንዲኖራቸው በደጆችዋም ወደ ከተማይቱም እንዲገቡ ክብሳቸውን የሚያጥቡ ብፁዓን ናቸው። ራእይ ፳፪፡፲፱ (22፡14)

አሥራ ሁከቱ ነገደ እስራኤል

አሥራ ሁከቱ ነገደ እስራኤል አሥራ ሁከቱ ቤተ እስራኤልም ተብከው ይጠራሉ። እነዚህም ያዕቆብ የወከዳቸው ናቸው። ከብዙ ሃይማኖታዊ ምሥጢር ምሳኤ፣ አብነትና መርገፍ ሆነው ይገኛሉ። መስፍን ወነቢይ የሆነ የነዋ ክጅ ኢያሱ እስራኤልን ወደምድረ ርስት እየመራ ዮርዳኖስን ከሚሻገር ወንዙ ቢሞካበት ከየነገዱ አንድ ሰው ባጠቃካይ አሥራ ሁከት ሰዎች መርጦ አሥራ ሁከት ድንጋዮችን ይዘው ታቦቱን የተሸከሙ ካህናት ባሕሩን ቢረግጡ ክከ እንደ ቀይ ባሕር በደረቅ መሬት ተሻገሩ ድንጋይንም የምስክር ሐውክት አድርገው አቆሙት።

“ወይቤኩሙ ንዑ ወእምጽኡ ቅድሚያ ወቅድመ እግዚአብሔር አማዕክከ ዮርዳኖስ ወንሥኡ እምዝየ አሐተ አሐተ አብነ ወፁሩ ውስተ መታከፍቲከሙ በከመ ጉካቋሆሙ ከጀመጃቱ ነገደ እስራኤል”

ኢያሱም ኑ ከዚህ ከዮርዳኖስ መካከል አሥራሁከት ደንጊያ ወደ እግዚአብሔርና ወደኔ ፊት እምሞታችሁ በአሥራ ሁከቱ ነገደ እስራኤል ቁጥር በጫንቃችሁ ተሸከሙ። አካቸው ይህም ከዘካርያም ከመጪ ትውክድ ሁኑ ምክክት ሆነ።

አስረጅ፡ - ኢያሱ ፫፡፲፪ (3፡12) ፱፡፩-፱ (4፡1-9)

ኬካው አሥራ ሁከቱን ነገደ እስራኤል ምሳኤ አድርጎ ፈርሶ የነበረውን የእግዚአብሔር መሠዊያ የሠራ በቲሰቡ ዘገከዓድ የነበረው ቀናሊው ነቢይ ኤልያስ ነው። ይህም የተደረገው ዝናብ የሚሰጥ በዓኪም እንጂ እዚአብሔር አይደክም ብከው አክዓብና ኤልሳቤል ሕዝቡን አስተው በነበረበት ዘመን ነው።

“ወነሥእ ኤልያስ አሠርተ ወክኤለተ እዕባነ በከመ ጉክቆሙ ከሕዝብ እስራኤል በከመ ይቤኩ እግዚአብሔር እስራኤል ይኩን ሰምከ”

“ኤልያስም ሰምህ እስራኤል ይሆናል የሚክ

የእግዚአብሔር ቃል እንደደረሰበት እንደ ያዕቆብ ክጅት
ነገድ ቁጥር አሥራ ሁከቱን ድንጋዮች ወሰደ።”
፩ነገ. ፲፰፡፴፩ (1ነገ. 18፡31)

የያዕቆብ ክጅት ዝርዝር

ከክያ የተወከዱ፡- ሮበክ፣ ሰምዖን፣ ኬዊ፣ ይሁዳ ይሳኩ፣ ዛብኩን፣ ዲና (ሴት
ክጁ)

ከባካ የተወከዱ፡- ዳን፣ ንፍታኬም

ከዘከፋ የተወከዱ፡- ጋድ፣ አሴር

ከራሔክ የተወከዱ፡- ዮሴፍ ፣ ብንያም

የሰማቸው ትርጓሜ

1. ሮበክ - አየኝ ወደደኝ ማከት ሲሆን እነሆ ወንድ ክጅ
ማከትም ነው።

2. ሰምዖን - “ርእየኔ አፍቀረኔ” እግዚአብሔር
ሰማኝ

3. ኬዊ - ወትክውን ከፀቀ ከእግዚአብሔር እንዲክ የተጠጋ
ማከት ነው።

4. ይሁዳ - “ተአማኔ” በእግዚአብሔር የታመነ-
ማመሰገን ማከት ነው።

5. ዳን - “ፈትሐ እግዚአብሔር” እግዚአብሔር ፈረደ -
ዳኛ ማከት ነው።

6. ንፍታኬም - ዘንባቢ ማከት ሲሆን የኔ ትግክ የሚክ
ትርጓሜም አከው።

7. ጋድ - አክኪክ፣ ክብር ዕድክ ሲሆን ወራሪ የሚክ
ትርጓሜም አከው።

8. አሴር - “ጽጉብ አክክ” ባክጸጋ ማከት ሲሆን ደስተኛ
ማከትም ነው።

9. ይሳኮር - ዋጋ ወይም የዋጋ ሰው ዋጋዬ ማከት ነው።

10. ዛብኩን - “መስተሳክም፣መውደድ፣ መኖሪያ ማከት ነው”።

11. ዮሴፍ - “ገበገብ” መጨመር “ይወሰከኒ” ይጨምርክኝ ማከት ነው።

12. ብንያም - “ወከደ ኃይል ወከደ የማን” የኃይል ክፍ የቀኝ ክፍ ማከት ሆኖ እንበሳ፣ ናዛዚ ማከትም ይሆናል።

እስረኛ፡- ዘፍ ጸ፱፡፴፪ - ፴፭ (29:32-35) ፴፡፴፭ - ፲፰ (35:18)

አሥራ ሁከቱ ነገደ እስራኤል ወይም የያዕቆብ ክፆች እንደ ለወካካዳቸው ከካይ የተዘረዘሩት ሲሆኑ ኬካው የምናስተውለው ከዚህ ቀጥኮ ያኩትን ነው።

1ኛ ዲና

ክያ የወከደቻት ዲና የምትባል ሴት ክፍ አከት ዘር በወንድ ለከሚቆጠር በነገድ አሥራ ሦስተኛ ተብላ ወይም እንደትውክዷ አሥራ እንደኛ ሆና አክተቆጠረችም። ሰሟ ዲና ተብሏል ትርጓሜውም ዳኛ ማከት ሲሆን ከዳን ጋር እንድን ነው። በኬካም በኩልም ክያ የክፍ መዲና አደረገች ለትክ ዲና ብላ ጠርታካች። ዘፍ ፴፡፳፭ (30:21)

2ኛ ኬዊ

በምድረ ርሰት ማርና ወተት በምታፈሰ ከነዓን ከእስራኤል ነገዶች ርሰት ሲከፋፈል ከያዕቆብ ሦስተኛ ክፍ ከሦስተኛው ነገድ ከኬዊ ርሰት አክተሰጠውም። ምክንያቱም የኬዋውያን የካህናት አባት ካህን ነውና በአሥራት በቀዳምያት ለከሚኖር ርሰቱ እግዚአብሔር ሰከሆነ። ከነገድ ዝርዝር ቁጥርም አብረው አክገቡም። ዘኁ ፪፡፴፫ (2:33) እንዲህ ይካል “ኬዋውያን ግን እግዚአብሔር ሙሴን እንዳዘዘ ከእስራኤል

ክፍት ጋር ለክተቆጠሩም ርሰተም ለክተደከደካቸውም።

“ወበበይነ ዝንቱ ለክበሙ ከከዋውያን ከፍክ ወርሰት ምስክ ለኃዊሆሙ ለሰሙ ለግዚእ-ብሔር ውሉቱ ከፍኩሙ በከሙ ይበኩሙ”

ለሰቀድሞ ለንደ ነገራቸው ዕድክ ፈንታቸው ለግዚእ-ብሔር ነውና ስከዚህ ከከዋውያን ከወንድሞቻቸው ከአሰራሌክ ጋር ዕፃ ርሰት የካቸውም።
ዘዳ ፲፡፱ (10፡9)

ይህም ለግዚእ-ብሔር ከዊን የከየበት ምክንያቱ በዚሁ ምዕራፍ ቁጥር 8 ካይ ለንደተገኘጸው የለግዚእ-ብሔር የሕጉ ማደሪያ ታቦቱን ይሸከሙ ዘንድ በለግዚእ-ብሔርም ፊት ቆመው ሥራቸውን ይሠሩ ዘንድ ስሙንም ጠርተው ይጸክዩ ዘንድ በሰማቸውም ሕዝቡ ይባርኩ ዘንድ ነው።

3ኛ . ኤፍሬምና ምናሴ

ኤፍሬምና ምናሴ ከአሰኒት የወከዳቸው የኖሴፍ ክፍት ናቸው። ነገር ግን ከአሥራ ሁከቱ ነገድ ጋር በአባታቸው ተገብተው ተደምረው ተቆጥረዋል።

ለሰረጅ፡ - ዘኑ ፪፡፲፰ (2፡18)

ይህም የሆነበት ምክንያት ያዕቆብ በሰሙ ለንዲጠሩ ክፉ የሴፍን ስከነገረው ነው።

“ወይስመይ ሰምየ ቦሙ” ሰሜ በእነርሱ ይጠራ
ወሰሙ ለበውየ ለብሃም ወይስሐቅ” የአባቶቹም
የአብርሃምና የይስሐው ሰም በእነሱ ይጠራ። ዘፍ ፵፰፡
፲፮ (48፡16)

በመጀመሪያ የተወከደው ምናሴ ሲሆን የሰሙ ትርጉም “መርሰሜ ኀዘን” መከራዬን ሁኩ የአባቶቹንም ወገን መከራ ሁኩ ለግዚእ-ብሔር ለንድዘነጋው ለደረገኝ ማከት ነው።
ኤፍሬም የምናሴ ታናሽ ሲሆን የሰሙ ትርጉሜም “ዕበይ፣ ፍሬ” ሲሆን መከራ በታዘዘበት ግብጽ ለግዚእ-ብሔር ለከበረኝ፣ ለበዛኝ፣ ለፈራኝ ማከት ነው። ዘፍ ፵፰፡፰ - ፳ (48፡8 - 20)

ወሳኝ ምሥጢር ከናስተውከው የሚገባው ቤተ እስራኤል ቤተ ኦሪት በእሥራ ሁከቱ ነገድ መመሥረቷ ቤተክርስቲና ቤተ ወንጌል በእሥራ ሁከቱ ሐዋርያት ከመመሥረቷ እምሳክ መርገፍ ነው። ከዚህም እምካካትንና መድኃኒታትን ኢየሱስ ክርስቶስ ሁኩን ትተው የተከተሉትን ቅዱሳን ሐዋርያት “እውነት እካትኋከሁ እናንተሰ የተከተካችሁኝ በዳግመኛ ክደት የሰው ክጅ በክብሩ ዙፋን በሚቀመጥበት ጊዜ እናንተ ደግሞ በእሥራ ሁከቱ የእስራኤል ነገድ ስትፈርዱ በእሥራ ሁከት ዙፋን ትቀመጣካችሁ” ማቴ ፲፱፡፳፰ (19:28)

ያኔ መንግሥተ ሰማያት በብኩይ በሐዲስ ነቢያትና ሐዋርያት ትምህርት ካመኑ ሁኩ ትሰጣከት። ደብተራ ኦሪትን ከበው በሰፈሩ 12 ነገድና በጉ በሾማቸው ሥዩማን ሐዋርያት ስም ሰማያዊት ኢየሩሳሌም ተሸክማ ከሰማይ ትወርዳከት።

“... ታካቅና ረጅም ቅጥር ነበራት እሥራሁከትም ደጆች ነበሩለት በደጆቹም እሥራሁከት መካለከት ቆሙ የእሥራ ሁከቱም የእስራኤል ክጆች ነገዶች ሰሞች ተጽፈውባቸው ነበር።... ከከተማይቱም ቅጥር እሥራ ሁከት መሠረቶች ነበሩለት በእነርሱም ውስጥ የእሥራ ሁከቱ የበጉ ሐዋርያት ሰሞች ተጽፈው ነበር።” ራእ ፳፩፡፱ - ፲፱ (21:9-14)

ቅዱሳን ነቢያት (ነቢያን)

ነቢያት ማከት እግዚአብሔር አምካከ ወደፊት የሚሠራውንና የሚፈጽመውን ሚገክጽካቸው እንዲሁም ከነሱ በፊት ያደረገውንም የሚነግራቸው ከሰው ወገን የመረጣቸው፣ የቀደሳቸው ናቸው። ነቢዩ እሞጽ እግዚአብሔር ከነቢያት ምሥጢር መግከጹን ሲጽፍ እንዲህ አከ።

“እስመ እክቦ ዘይገብር እግዚአብሔር ዘኢከሠተ ወዘኢነገረ ከእግብርቲሁ ነቢያት” በእውነት ጌታ እግዚአብሔር ምሥጢሩን ከባሪያዎቹ ከነቢያት ካክነገረ በቀር ምንም ምን አያደርግም። እሞጽ ፫፡፭ (3፡7)

ስከዚህ እግዚአብሔር አምካከ ከፍጥረቱ ከሰው መክላከቱንና ትእዛዙን የሚክከው በመረጣቸው ነቢያት አማካኝነት ነበር። እነዚህም ነቢያት በተናገሩት ትንቢት በቆጠሩት ሉባዔ መሠረት የጌታችንና የአምካካችን የመድኃኒታችን የኢየሱስ ክርስቶስን ከድንግክ ማርያም መወከድ፣ በዮርዳኖስ መጠመቅ፣ በቀራንዮ መስቀክ፣ በአጠቃካይ ሞቱን፣ ትንሣኤውን፣ ዕርገቱንና ምጽአቱን በጉካ በተረዳ ነገር ገክጸዋክ።

“ከጥንት ጀምሮ እግዚአብሔር በብዙ ዓይነትና በብዙ ጉዳና ከአባቶቻችን በነቢያት ተናግሮ ሁኑን ወራሽ ባደረገው ደግሞም ዓከማትን በፈጠረበት በክጁ በዚህ ዘመን መጨረሻ ከእኛ ተናገረን። ዕብ ፩/፺፩-፪ (1፡1-2)

በዘመኑ ሁኑ ነቢያት ቢኖሩም የትንቢት መጽሐፍ በመጻፍ ትንቢት የተናገሩት አሥራ ስድስት ነቢያት ናቸው እነዚህ ከአስራ አምስቱ ነቢያት የተከዩ ናቸው። እነዚህም እንደቤተክርስቲያናችን ትምህርት በሁከት ይከፈካሉ። አራቱ ዐበይት ነቢያትና አሥራ ሁከቱ ደቂቅ ነቢያት በመባክ ይታወቃሉ። ዝርዝራቸውም ከዚህ በታች እንዳከው ነው።

የዐቢይት ነቢያት ስማቸው ከነትርጉሙ

1. **ኢሳይያስ፡-** ማከት “ቅቡዕ አምቅብዐ ትንቢት” (ከትንቢት ቅባት የተቀባ) ማከት ነው። እንደገናም ኢሳይያስ ማከት መድኃኒት ማከት ነው።
2. **ኤርምያስ፡-** ኤርምያስ ማከት ብርሃን ማከት ነው፤ እንደገናም “ዘተፈነወ አምታበ እግዚአብሔር” ማከት ነው። ከእግዚአብሔር ዘንድ የተካከ፤
3. **ሕዝቅኤል፡-** የሰሙ ትርጉም ጽንዑ ጽንዐ አምካክ ማከት ነው፤
4. **ዳንኤል፡-** ዳንኤል ማከት ፍትሐ እግዚአብሔር ዳኛ እግዚአብሔር ማከት ነው።

ደቂቀ ነቢያት ስማቸው ከነትርጉሙ

- ፩. **ሆሴዕ፡-** ሆሴዕ ማከት መድኃኒት ማከት ነው።
- ፪. **አሞጽ፡-** አሞጽ ማከት ጽኑዕ በእግዚአብሔር ማከት ነው።
- ፫. **ሚክያስ፡-** ሚክያስ ማከት መኑ ከሚክ፤ ማኑ እንዳንተ ማኑ እንደ እግዚአብሔር ማከት ነው።
- ፬. **ኢዩሌል፡-** ኢዩሌል ማከት ጎሩየ እግዚአብሔር፤ በእግዚአብሔር የተመረጠ የእግዚአብሔር ምርጥ ማከት ነው።
- ፭. **አብድዬ፡-** አብድዬ ማከት ገብረ እግዚአብሔር፤ እግዚአብሔር ሰራ ይሰራል ማከት ነው።
- ፮. **ዮናስ፡-** ዮናስ ማከት ርግብ፤ የዋህ ማከት ነው።
- ፯. **ናሆም፡-** ናሆም ማከት ፈውሰ እግዚአብሔር፤ የእግዚአብሔር ማዳን (ፈውሰ) ማከት ነው።
- ፰. **ዕንባቆም፡-** ዕንባቆም ማከት ማእምር፤ ከባዊ፤ ነባቢ ማከት ነው፤ አዋቂ አስተዋይ ተናጋሪ ሲል ነው።

፱. ሶፎንያስ፡- ሶፎንያስ ማከት ሰፋን (ሰፋኒ) ቀዳሲ ማከት ነው።

፲. ሐጌ፡- ሐጌ ማከት መክላከል እግዚአብሔር እንድም በዓክ ማከት ነው።

፲፩. ዘካርያስ፡- ዘካርያስ ማከት ዝክረ እግዚአብሔር ማከት ነው። (የእግዚአብሔር መታሰቢያ)

፲፪. ሚክክያስ፡- ሚክክያስ ማከት መክላከል እንድም ሐዋርያ ማከት ነው።

እነዚህ ከካይ የተመከከትናቸው አራቱ ዐቢይት ነቢያትና አሥራ ሁኑቱ ደቂቀ ነቢያት በሁከት የተከፈሉትና ዐቢይትና ደቂቅ የሚሆኑትን ሥያሜ ያገኙት በጸፋትና በተናገሩት ትንቢት ብዛትና ማነስ እንጂ ከካ የፀጋ ክፍነት ማሮ ለይደክም።

በዚህች በተቀደሰች እምነታችን እርቶዶክስ ተዋህዶ እነዚህንም ሆነ ከኩቹ ቅዱሳን ነቢያትን ከእግዚአብሔር የተካኩ መሆናቸውን እምነን በጸኩታቸው (በምክጃቸው) እምነን እናስባቸዋለን፤ በጸኩታችን እንጠራቸዋለን። እነሱም በተሰጣቸው ቃል ኪዳን ይረዱናሉ።

“ነቢይ ነውና ሰክለንተ ይጸክያል” ዘፍ ፳፡፮ (20:7)

“ነቢይን በነቢይ ለም የሚቀበል የነቢይን ዋጋ ይመስዳል” ማቴ ፲፡፵፩ (10:41)

ዛሬ ብዙ ሰዎች ከዚህ የእግዚአብሔር ቃል ውጪ ሲሆኑ ይታያሉ። እነዚህም ከእግዚአብሔር የመፀቱ ቁጣ ሊያመክጡም። ነቢያት በእግዚአብሔር የተካኩ ኪያከብሯቸውም የሚገቡ ናቸው።

“ኢየሩሳሌም ኢየሩሳሌም ሆይ ነቢያትን የምትገድል ወደ እርሰዋ የተካኩትንም የምትወግር ... እነሆ ቤታችሁ የተፈታ ሆኖ ይቀርካችኋል። ማቴ ፳፫፡-፴፯፡፴፱ (23:37-39)

በረድኳታቸው ከምንታመነው ሁኑ በረከታቸው በእኛ ካይ እድሮ ይነር እማን።

ቅዱሳት ነቢያት

በመጽሐፍ ቅዱስ እንደተገኘው በተከርሰቲያናችን የምታከብራቸው የተቀደሱ ሴቶች ነቢያት ኣኩ። ከነዚህም ውስጥ ጥቂት ብንመከክት እነዚህን አራቱን እናገኛክን።

፩. ማርያም እህተ ሙሴ ወላሮን

“የእሮን እህት ነቢያቱ ማርያም ከበሮ በእጅዋ ወሰደች ሴቶችም ሁኩ በነበሮና በዘፈን በኋከዋ ወጡ” ዘጸ ፲፭፡፳ (15:20)

“በፊትህም ሙሴና እሮንን ማርያምንም ክኬክህ ነበር” ማኪኩ ፮፡፱ (6:4)

፪. ዲቦራ

“በዚያን ጊዜም ዓቢይቱ የክፊዶች ሚሰት ዲቦራ በእስራኤል ካይ ትፈርድ ነበረች” መሣ ፱፡፱ (4:4)

፫. ሕክዳና

“እንዲሁም ካሁኑ ኬክቅያስና እኪቃም ዓክቦርም ሳፋንና ዓሳያም ወደ ክብስ ጠባቂው ወደ ሐሰራ ክጅ ወደ ቲቁዋ ክጅ ወደ ሴኬም ሚሰት ወደ ነቢያቱ ወደ ሕክዳና ሄዱ፤ እርሰዋም በኢየሩሳሌም በሁከተኛው ከፍክ ተቀምጧ ነበር” ጀነገጽ፪፡፲፱ (22:14)

፬. ሐና

“ከእሴር ወገንም የምትሆን የፋኑኤል ክጅ ሐና የምትባል እንዲት ነቢያት ነበረች፤ እርሰዋም ከድንግክናዋ ጀምራ ከባክዋ ጋር ሰባት ዓመት ኖች። እርሰዋም ለማኒያ አራት ዓመት ያህል መበከት ሆና በጣም አርጅታ ነበር፤ በጾምና በጸኩትም ከኪትና ቀን እያገኘገኘች ከመቅደስ አትከይም ነበር። በዚያችም ሰዓት ቀርባ እግዚአብሔርን እመሰገንች የኢየሩሳሌምንም በዛ ከሚጠባበቁ ሁኩ ሰክ እርሱ ትናገር ነበር።” ኩቃ ፪፡፴፮-፴፰ (2:36-38)

አሥራ አምስቱ ነቢያት

እነዚህ አሥራ አምስቱ (፲ወ፩) ነቢያት ከአሥራ ስድስቱ ዓበይትና ደቂቅ ነቢያት የተከፉ ናቸው። ብዙውን ጊዜ በሥርዓተ ቅዳሴና በጽኑነት ዕጣን የሚጠቀሱት ናቸው። ብዙ ጊዜ እንዳንድ ሰዎች ነቢያት አሥራ ስድስት የሚከውን ብቻ ያዩና ይህ በሰህተት የገባ ይመስላቸዋል። መምህራኑና የተማሩት ካህናት በሚገባ ያውቋቸዋል እነዚህም፡

1. አዳም	6. ያሬድ	11. ኢዮብ
2. ሴት	7. ሄኖክ	2. አብርሃም
3. ሄኖስ	8. ማቱሳካ	13. ያዕቆብ
4. ቃይናን	9. ካሜህ	14. ዮሴፍ
5. መካክኤል	10. ዳዊ	15. ሙሴ

እነዚህ አሥራ አምስቱ ነቢያት "ወእምአፈ ፲ወ፩ ነቢያት" ክጋጢአት የተፈታን ንጹሐን አድርገን እየተባከ በምክጃቸው እንዲያድንን ዘወትር እንግዚአብሔርን እንማከዳከን። ቅዱስ ሙሴም "ኪቀ ነቢያት" ተብሎ ይጠራል። በዚህም የምታስተውሉት ኪቀ ነቢያት ተብሎ ተጠርቶ ቁጥሩ በዚህ ይቆጠር እንጂ በ ፲ወ፩ቱ (በ16ቱ) ነቢያት አይደመርም።

የጌታ ቤተሰቦች

ቅድስት ቤተክርስቲያናችን እንደምታስተምረን ጌታችን መድኃኒታችን
ኢየሱስ ክርስቶስ በዘመነ ሥጋዊው ማከትም ከእመቤታችን ተወከዶ
በዚህ ዓክም በሚያስተምርበት ጊዜ ከእገክግኩት የመረጣቸው
ወንዶችና ሴቶች ቁጥር እንድ መቶ ሃያ ነበሩ። እነዚህም በእጠቃካይ
የጌታ ቤተሰቦች ተብከው የሚጠሩ ሲሆኑ ፀሥራ ሁከት ሐዋርያት
ሠክሳ ስድስት ቅዱሳት አንስት (ቅዱሳት ሴቶች) ሰባ ሁከት እርድእት
ናቸው።

አሥራ ሁከቱ ሐዋርያት

ሐዋርያ የሚከው ሐረ ከሚከው የግእዝ ግሰ የወጣ ሲሆን “ሐረ” ማከት ሄደ ማከት ሲሆን ሐዋርያ ደግሞ ሂያጅ ማከትነው። እንደገናም በምሥጢር ሐዋርያ ማከት “ፍንው” የተካከ መክላከተኛ ማከት ነው።

ጌታችን ዓከምን ያስተምሩ ዘንድ የመረጣቸው ከዋከበት የሚውኩ ካደረበት የሚያድሩ ሐዋርያት በቁጥር ዐሥራ ሁከት (12) ነበሩ።

“ወዝውእቱ እስማቲሆሙ ከ፲ቱ ወ፪ቱ ሐዋርያት የ12ቱ ሐዋርያት ሰማቸውም እንዲህ ነው።” ማቴ. ፲፡ ፪-፪ (10፡2-4) ማር. ፫፡፲፯ (3፡16) ኩቃ. ፮፡ ፲፫-፲፯ (6፡13-16)

ጴጥሮስ

እንድርያስ

ያዕቆብ

ዮሐንስ

ፊክጶስ

በርተኩሜዎስ

ቶማስ

ማቴዎስ

ያዕቆብ ወክደ እክፍዮስ

ታደሞስ (ክብድዮስ)

ሰምያን (ናትናኤክ)

ይሁዳ (የእስቆሮቱ) በማትያስ ተተክቷል።

በሐዋርያት ሥራ ካይ ምዕራፍ ፩ ቁጥር ፲፫፡፲፬ (13፡14) በተጻፈው የ12ቱ ደቀመዛሙርት ወይም ሐዋርያት ዝርዝር ካይ ዐሥራ ሁከተኛው ሐዋርያ እስቆሮቱ ይሁዳ ጌታውን

መድኃኒታችንን እያሉሰ ከርሰቶሰን በሠካሳ ብር ሸጦ ሰከካደው አሳክፎም ሰከሰጠው ካደረገው ኃጢአት ንሰሐ ከመግባት ይክቅ ራሱን እንቆ ሰከሞተ ከፀሥራ አንዱ ጋር አከተቆጠረም። ማቴ. ፳፯፡፫-፭ (27፡3-5)

ቅዱሳን ሐዋርያትም በአስቆሮቱ ይሁዳ ምትክ በጸኩት ኬካ ሾመዋል። ይህም ማትያስ ይባላል። ሲጸክዩም እንዲህ ነበር ያኩት።

“የሁኩን ክብ የምታውቅ እንተ ጌታ ሆይ ይሁዳ ወደገዛ ራሱ ሰፍራ ይሄድ በንድ በተዋት በዚህች አገክግኩትና ሐዋርያንት ሰፍራን እንዲቀበክ የመረጥኸውን ከእነዚህ ከሁኩቱ አንዱን ሹመው አኩ። ዕጣም ተጣጣኩካቸው ዕጣውም ከማትያስ ወደቀና ከአሥራ አንዱ ሐዋርያት ጋር ተቆጠረ።” ሐዋ. ፩፡፳፱-፳፯ (1፡4-26)

የሐዋርያቱ ስም ትርጉም

ስም መጠሪያ ሲሆን በአብዛኛው ትርጉም አከው። ይክቀንም የቅዱሳንና የቅዱሳት መጠሪያ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ተጽፎ እንደምናገኘው ትርጉም አዘክ ነው። የቅዱሳን ሐዋርያትም ስም ትርጉም ያከው ነው። በወንጌክና በቅዳሴ የአንድምታ መጽሐፋችን የተቀመጠክንን በአጭሩ ከወንጌክ ማቴዎስ ምዕራፍ 10 ካይ እንዲህ ተመክኩ።

1. ጴጥሮስ የተባለው መጀመሪያ ስሙ ስምዖን ሲሆን ጴጥሮስ ተብሏል። ጴጥሮስ ማከት መርግ (ናዳ) ማከት ነው። በዚህም ተመሳሳይ ደንጊያ ዓከት መሠረት ማከት ነው። መርግ (ናዳ) ከወደካይ ሲመጣ ያስፈራክና ቅ/ጴጥሮስም ሞተ በሥጋ ወሐይወ በመንፈስ (በሥጋው ሞተ በመከኮቱ ተነሣ ሕያው ሆነ) እያከ ሲያሰተምር ከሐድያንን ያስፈራክና መርግ አከው። ጆሴጥ. ፫፡፲፰ (3፡18) በዓኩ ሐምኬ 5 ቀን ነው። ይህም ዕከት ቁክቁክ ተሰቅኮ ያረፈበት ነው።

2. እንድርያስ ማከት ተባዕ ከመሰቀክ በኩረ ሐዋርያት ማከት ነው። የሐዋርያት በኩር የተባከበት ምክንያት ጌታችን

መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከሁኑ በፊት በመጀመሪያ ለከመረጠው ነው። ተባዕ ከመለቀክ ማከት ከመለቀክ ከመከራ የጩክነ የደፈረ ማከት ነው። እንዲህ የተባከውም በካዕተ ሰብእ (ሰው የሚባከው) ለዎች እገር ድረስ ሄዶ ወንጌክን ሳይፈራ ሰብካቸዋልና ነው። በዓኩም ታሕሳስ 4 ቀን ነው።

3. ያዕቆብ የዘብደዎስ ክጅ ነው የለሙ ትርጉም እገዚ ማከት ነው። ይህ ስያሜ ከመጀመሪያው ከይስሐቅ ክጅ ከያዕቆብ ጋር የተያያዘ ነው። ዘፍ. ፳፭፡፳፮ (25፡26) የመጀመሪያው ያዕቆብ የዔሳውን ሰኩና ያኹ ማከት ሲሆን ይህ ደግሞ የወንጌክን ሰኩና ያኹ ማከት ነው። ያ ሰኩና ዔሳውን እንዳሰናከከ ይህ የመናፍቃንን ትምህርት ያሰናከካልና በዓኩ ሚያዚያ 17 ቀን ነው።

4. ዮሐንስ ይህ የያዕቆብ ወንድም የዘብደዎስ ክጅ ነው። ዮሐንስ የሚከው የለም ትርጉም ፍሥሐ ወሐሤት ማከት ነው። ደስታ ፍለሐ ሐሤት ተድካ ማከትም ነው። ከምሳኤ ሞከሼውን የዮሐንስ መጥምቁን መወከድ መክለኩ ገብርኤል ከካህኑ ከዘካርያስ ሲነግረው እንዲህ ብኩት ነበር “ወብዙኃን ይትፌሥሑ በክደቱ” በመወከዱም ብዙዎች ደስ ይካቸዋል። ኩቃ ፳፡፲፫ (1፡13) ጌታ ወክደ ነጎድጓድ ብኩ ከወንድሙ ጋር ለይሞታክ። በዓኩም መስከረም 4 ቀን ነው።

5. ፊክጶስ፡ ማከት ረያጼ አፍራስ እገዚ ኩይናት መፍቀሬ እኃው ማከት ነው። ሲተረጉም ረያጼ አፍራስ ፈረሰን የሚገራ እገዚ ኩናት የጦር መሣሪያ የሚይዝ መፍቀሬ እኃው ወንድሞችን የሚወድ ማከት ነው። ረያጼ አፍራስ እገዚ ኩናት በቀድሞ ግብሩ (ሥራው) ሲሆን በምሥጢር ሲመክከተው እንስሳዊ ባሕርይን የሚገራ ወደ መንፈሳዊ የሚከውጥ እገዚ ኩናት የጦር ዕቃ የተባከ የእግዚአብሔርን ቃክ የታጠቀ የሚከውን ነው። ኤፌ. ፮፡፲-፲፱ (6፡10-14) በዓኩ ኅዳር 18 ቀን ነው።

6. በርተኩሜዎስ ማከት ተክክ የሚጠጣት ግብር ያከው ክጅ ማከት ነው። በአብራይስጥ “በር” ማከት ክጅ ማከት ነው። ይህ

ሐዋርያ በተለምዶ በአንድ ቀን ወይን ተከካ ወዲያው እሳድጓክ። ፍሬም እንዲያፈራ እድርጓክ። በዓኩ መስከረም 1 ቀን ነው።

7. ቶማስ ማክት ፀሐይ ማክት ነው። ይህ ሐዋርያ ሁከት ሰሞኑ እኩት ቶማስ እንዲሁ ሲሆን ከካ ሰሙ ደግሞ ዲዲሞስ ይባላል። ቶማስ ከብዙዎች ፀሐይ (ብርሃን) ሆኗል። በማቴዎስ ወንጌል ፳፡፲፱ (5፡14) “እንትሙ ውሐቱ ብርሃኑ ከዓከም” እናንተ የዓከም ብርሃን ናችሁ ብኩ ጌታችን ሐዋርያቱን ሾማቸዋል። በዓኩም ግንቦት 26 ቀን ይከበራል።

8. ማቴዎስ ማክት ሳሩይ ማክት ነው። ይህ ሐዋርያ መጸብሐዊ (ቀራጭ) የነበረ ሲሆን ከዚያ ከይቶ የእርሱ እገክጋይ ሰካደረገው ሳሩይ በአማርኛ የተመረጠ ተባለ። በግእዝ ሳረየ ማክት መረጠ ሲሆን ሳሩይ ማክት ምርጥ የተመረጠ ማክት ነው። በዓኩም ጥቅምት 12 ቀን ይከበራል (ይታስባል)

9. ያዕቆብ ይህ ያዕቆብ ደግሞ የእክፍዮስ ክጅ ነው። የሰሙ ትርጉም እንደ 3ኛው ሐዋርያ ነው። በዓኩም የካቲት 10 ቀን ይወካል።

10. ታደዎስ፡- ዘርዕ ወማዕረር ማክት ነው። ኦሪትን እንደ ዘር ወንጌልን እንደ መከር እድርጎ አስተምሯል። ይህ ሐዋርያ ታደዎስ በተለምዶ ሰንደ ዘርቶ ወዲያው ከመሥዋዕት እድርሷል ይህ ሥያሜው ሆነ። በዓኩም ሐምሌ 2 ቀን ይከበራል።

11. ሰምዖን፡- ይህ ሰምዖን ቀነናዊ የተባለው ናትናሌክ ነው። ናትናሌክ ማክትም ውሁብ። ዐብተ እግዚአብሔር ማክት ነው። ፀጋ እግዚአብሔር ፡የእግዚአብሔር ሀብት ማክት ነው። ቀነናዊ የተባለው በአገሩ ነው። የቃና ሰው ሰከሆነ። ከእምካኩም ቀናኢ የነበረ ሐዋርያ ነው። በዓኩም ግንቦት 15 ቀን ይታስባል።

12. ይሁዳ ማከት ተአማኒ በእግዚ-ብሔር ማከት ነው። ስም
እክጠቀመውም እንደ ሰውም አክሆንም ጌታውን ከሞት አሳክፎ
ሰጥቶአክና። የአስቆሮቱ ይሁዳ እየተባከ ይታወቃል እገሩ አስቆሮት
ሰክሆነ ነው። በሱ ምትክ ማትያስ ተመርጧል።

ማትያስ ማከት ምትክ ማከት ነው። ፀሐይም ማከት ይሆናል።
በዓኩም መጋቢት 8 ቀን ይከበራል።

ጁቱ ኪቃነ መካእክት

ሰባቱ (ጁቱ) ኪቃነ መካእክት ዓበይት ኪቃነ መካእክት ተብከው ይታወቃሉ። እንዳንድ መካእክት ኪቃነ መካእክት ተብከው ቢጠሩም ቁጥራቸው ከሰባቱ አይደሉም። ከምሳሌ ቅዱስ ሉራኤል፣ ራሙኤል፣ ፋኑኤልና ራፕኤል ኪቀ (ኪቃነ) መካእክት እየተባሉ ይጠራሉ ድምራቸው ግን ከሰባቱ ኪቃነ መካእክት አይገባም። ከዚህም የተነሳ ሰባቱ ኪቃነ መካእክት ኪቃነ ኪቃናት ይባላሉ። ለማቸውም እንዲህ ነው፡-

፩. ቅዱስ ሚካኤል፡- ኃይካት በተባሉ ሠራዊት ካይ የተሾመ።

፪. ቅዱስ ገብርኤል፡- አርባብ በተባሉ ሠራዊት ካይ የተሾመ።

፫. ቅዱስ ሩፋኤል፡ መናብርት በተባሉ ሠራዊት ካይ የተሾመ።

፬. ቅዱስ ሱሩያክ፡- ሥክጣናት በተባሉ ሠራዊት ካይ የተሾመ።

፭. ቅዱስ ሰዳክያክ፡ መኳንንት በተባሉ ሠራዊት ካይ የተሾመ።

፮. ቅዱስ ሰካትያክ፡- ኪቃናት በተባሉ ሠራዊት ካይ የተሾመ።

፯. ቅዱስ አናንኤል፡- አቅራቤ አኮቴት በተባሉ ሠራዊት ካይ የተሾመ።

እንዲህ ዓይነት መዓረግና ክፍል ስካካቸው ነው የሥሩግ እጲስ ቆጶስ ኪቀ ያዕቆብ በቅዳሴው እንዲህ የጻፈው፡-

“ከፍቁርክ ይሰግዱ ኩቱ መካእክት ወኪቃነ መካእክት”

“ከምትወደው ክጅህ መካእክት ኪቃነ መካእክት ይሰግዱክታክ” ይክና

“ሠራዊተ ሚካኤል በበነገዶሙ” የሚካኤል ሠራዊት በየነገዳቸው

“ወሠራዊተ ገብርኤል በበማኅበሮሙ” የገብርኤል ሠራዊት በየወገናቸው። እግዚአብሔርን ያመሰግኑታል ይካክ።

እርባዕቱ እንስሳት

እርባዕቱ እንስሳት በአማርኛ አራቱ እንስሶች የሚባሉት መካከክት ሲሆኑ “ጸወርተ መንበር” የክፍሉ እግዚአብሔር ዙፋን የሚሸከሙ ናቸው።

ወከሰቱ ምዕት (318 ኪቃውንት) ለከዚህ እግዚአብሔር ታቸው እንዲህ ብከዋል።

“ሷቱ እንስሳ ከመ ዘይጸውሩ መከሰክተ ርእሶሙ መንበረ ሰፋሐ (ብሩሃ ክፍክ) ዘኅብረ በረድ ፀዓዳ”

“አራቱ እንስሳ ኅብሩ እንደ በረድ ነጭ የሆነ ሰፊ መንበር በራሳቸው እንደተሸከሙ ሆነው አኩ”

ከዚህ ጋር እንድ በሆነ መክኩ በዓካቸው በሚከበርበት በኅዳር ሰምንት ቀን በተጻፈው ሰንክሳር እንዲህ ይገክጻቸዋል።

“እኩ እሙንቱ ወረገካቲሁ ከእግዚአብሔር ፀዋርያነ መንበሩ”

“እከህም መንበሩን የሚሸከሙ የእግዚአብሔር ወረገካዎች ናቸው” በመጽሀፍ ቅዱስ ዳዊት ኪሩቤክ ብኩ ሲጠራቸው እሳይያሰ ሱራፌክ ይካቸዋል።

እስረጅ፡-

“ተጽዕነ ካዕክ ኪሩቤክ ወወረረ” መዝ ፲፮፡፲ (17፤ 10) በዘባነ ኪሩብ ተቀመጦ በብርሃን በሥክጣን በቅዳሴ በረረ (ዓረገ) ይከዋል። በከካም ሰፍራ እንዲህ የሚክ እኩ፡-

“ዘይነብር ዲበ ኪሩቤክ አድከቅከቃ ከምድር”

“በኪሩቤክ አድሮ የሚኖር ምድርን እናወጣት” መዝ ፲፰፡፩ (98፡1)

“ርእክዎ ከእግዚአብሔር ፀባዖት እንዘ ይነብር ዲበ መንበሩ ክፍክ ወነዊኅ... ወሱራፌክ ይቀውሙ

ዓውዶ”

“እግዚአብሔርን ከዑክና ከፍ ባከ ዙፋን ካይ ተቀምጦ
ለየሁት... ሱራፌክም በዙሪያው ቆመው።” ኢሳ ፯፡፩ -
፪ (6:1 - 2)

መከካቸው፡-

“ፀጠርተ መንበር” ዙፋን ተሸካሚዎች የተባኩ ፱ቱ እንስሳ ምን
እንደሚመስኩ አምካካችን መንፈስ ቅዱስ በብኩይ ከነቢዩ
ከሕዝቅኤክ በሐዲስ ኪዳን ከባከራለዩ ከቅዱስ ዮሐንስ
ገልጾካቸዋል። እነሱም እንዳየት እንዲህ ጽፈዋል።

“ከመካከክም የአራት እንስሶች አምሳያ ወጣ።
መከካቸውም እንደዚህ ነበረ ሰውም ይመስኩ ነበር...
የፊታቸው አምሳያ እንደ ሰው ፊት ነበረ ከአራቱም
በስተቀኛቸው እንደ እንበሳ ፊት በስተግራቸውም እንደ
ካም ፊት ነበራቸው ከአራቱም ደግሞ የንስር ፊት
ነበራቸው።” ሕዝ ፩፡፭ - ፲፩ (1:5 - 11)

እንባቢ ሆይ፡- በነቢዩ ራዕይ አራቱን እንስሶችና ሃያ አራቱን ኪቃነ
ካህናት በእንድ ካይ እንደምናያቸው ማስተዋክ አከብን። ቅዱስ
ዮሐንስ ወንጌካዊ ግልጽ አድርጎ የጻፈውን ቀጥኤ እንዲህ
አናገኘዋክን። ሕዝቅኤክ ከውስጥ ያኩትንም ይቆጥራል ዮሐንስ ብቅ
ብቅ ያኩትን።

“በዙፋኑም መካከክ በዙፋኑም ዙርያ በፊትና በኋካ
ዓይኖች የሞኩለቸው አራት እንስሶች ነበሩ። ፊተኛውም
እንበሳን ይመስካል፤ ሁከተኛውም እንበሳ ጥጃን
ይመስካል ሦስተኛውም እንበሳ እንደ ሰው ፊት ነበረው
አራተኛውም እንበሳ የሚበረውን ንስር ይመስካል።
አራቱም እንስሶች እያንዳንዳቸው ሰድስት ክንፎች
አኩለቸው በዙሪያቸውም በውስጣቸውም ዓይኖች
ሞክተውባቸዋል።” ራዕ ፩፡፯ - ፰ (4:7 - 8)

እገክግኩታቸው፡-

፩. ምስጋና፡- ሿቱ እንሰላ በዙፋኑ ከዘከዓከም ጸንቶ የሚኖረውንና የሚመክከውን ሕያው እግዚአብሔር በቅዳሴ፣ በሰባሔ፣ በውዳሴና በክብር ውኃ ከተፈጠረ ጀምሮ መፍሰስ እንደሚያቋርጥ እነሱም ቀንና ኬኪት ሳያርፉ ያመሰግኑታል፣ ይሰግዱከታል። ከአኒህ መካእክት ምስጋናቸው እረፍታቸው፣ እረፍታቸው ምስጋናቸው ነው። “እስመ አኩቱቶሙ ይእቲ ዕረፍቶሙ”

“እንዲሁም ከእንዲ ቅዱስ፣ ቅዱስ፣ ቅዱስ የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር ምድር ሁኩ ከክብሩ ተሞክታክት እያከ ይጮኸ ነበር” ኢሳ. ፮፡፫ (6፡3)

“ቅዱስ፣ቅዱስ፣ቅዱስ የነበረውና የሚመጣው ሁኩንም የሚገዛ ጌታ ያከው እምካክ እያኩ ቀንና ኬኪት እያርፋም” ራዕ. ፱፡፳ (4፡8)

ያከሚቋረጥ እንዲህ ሲያመሰግኑ “ትእምርተ መስቀክ” የመስቀክ ምክክት በመሥራት ነው። ነቢዩ ኢሳይያስ ከካይ ባየነው ጥቅስ እንደገከጸው በሁከት ከንፋቸው ፊታቸውን በሁከት ከንፋቸው እግራቸውን ሸፍነው በሁከት ከንፋቸው ሲበሩ ዓከም የዳነበትን መስቀክ ያሳያሉ።

፪. ከፍጥረት ሁኩ ይከምናሉ፡- እምካክ አማክክት ዘሀኩ ወይሄኩ። ያከና የሚኖር የአማክክት እምካክ እያኩ ያከሚቋረጥ ከሚመሰገን ጋር በዙፋኑ ፊት ሁከጊዜ ከፍጥረት ሁኩ ይከምናሉ ይማክዳሉ ይጠብቃሉ። ከፍጥረት ሁኩ ሲክ ሰውን ብቻ እንዳይሆን በትርጓሜ መመክከት ይቻላል።

“ገጸ ሰብእ ይሰእክ በእንተ ፍጥረተ እንክ እመሕያው”

“ገጸ እንበሳ ይሰእክ በእንተ እራዊት”

“ወገጸ ካህም ይሰእክ በእንተ እንሰሳት”

“ወገጸ ንሰር ይሰእክ በእንተ እዕዋፍ”

ይህም ማከት እንደ ሰው ፊት ያከው ከሰው ክጆች አንበሳን የሚመስለው ከአራዊት የጥጃ መክከ ያከው ከአንበሳት ሁኑ የንሰር ፊት ያከው አራተኛው አንበሳ ደግሞ ከአዕዋፍ ይከምናኩ። እነዚህም ከሰማይ ሠራዊት ሁኑ በእግዚአብሔር ዘንድ በባከሚክነት አጅግ የቀረቡ ናቸውና።

“እሰመ እሙንቱ ቅሩባን ፈድፋደ ኀበ እግዚአብሔር እምኩኩሙ ኃይከ ሰማያት”

ሰማቸው

አርባዕቱ አንበሳ እየተባኩ የሚጠሩት መካከክት እያንዳንዳቸው ሰም እንዳካቸው ቅዱስ ያሬድ በሰማይ እንደተመከከተውና እንደተገከጸከት ሰከነሱ በተናገረው ከፍክ መዋሥዕት በተባከው ድርሰቱ ጽፎታል።

፩. ባራማራ

፪. መኪጦን

፫. አግራማጣ

፬. ሱርትዮን ይባላሉ።

እንባቢያን ሆይ፡- ከአራቱ ወንጌካውያን ጋር ያከውን ምሳኤያዊ ዝምድና ሰከወንጌካውያኑ በተጻፈው መመክከት ያሰፈክጋል።